

Ptasie działania w Szkole Podstawowej nr 2 w Lubsku.
(fragment referatu wygłoszonego na VII sesji ekologicznej w Żarach)

Pierwszego czerwca 2005 roku BirdLife International ogłosiło sprawozdanie na temat statusu ptaków świata. Wynika z niego, że 1212 gatunkom zagraża szybkie wymarcie, a niedługo dołączyć do nich może kolejne 788 gatunków. Daje to razem okrągłą liczbą 2000 gatunków, co stanowi ponad 1/5 liczby gatunków ptaków na świecie – na podstawie materiałów OTOP

Ptakami interesuję się od kilku lat. Szukając informacji o nich w sieci WWW natrafiłam na stronę Ogólnopolskiego Towarzystwa Ochrony Ptaków. Przeglądając witrynę internetową OTOP-u przeczytałam informację o Europejskim Dniu Ptaków. Odbywają się one rokrocznie w pierwszą i sobotę i niedzielę października w czasie nasilenia jesiennych migracji ptaków. Przyłączyłam się do niego wraz z uczniami należącymi do SK Klub Przyrodnika.

W 2004 roku pojawiła się informacja o ogólnopolskim programie edukacyjnym dotyczącym ptaków. Postanowiłam się od razu przyłączyć. Program edukacyjny „Przyroda wokół nas - Ptaki” to nie tylko nauka rozpoznawania rodzimych gatunków ptaków. To także rozwijanie zainteresowania przyrodą polską poprzez całoroczną obserwację ptaków. Realizacja programu daje możliwość aktywnego spędzania wolnego czasu oraz zaciśnięcia więzi międzyludzkich, ponieważ entuzjazm dla ptaków i ich obserwacja łączy ludzi niezależnie od wieku.

Realizację programu rozpoczęłam w marcu 2004. Projekt edukacyjny „Ptaki” zawiera przede wszystkim zadania wymagające obserwacji w terenie. Ptaki są dogodnym obiektem obserwacji, gdyż można je obserwować przez cały rok. Okazją do obserwacji pospolitych gatunków może być droga do szkoły, popołudniowy spacer czy nawet prace polowe na działce. Prowadzenie obserwacji w terenie pozwala na poznanie pospolitych gatunków ptaków ściśle związanych z człowiekiem.

Wnikliwa obserwacja wymaga już pewnego przygotowania. Obserwator powinien przygotować:

1. Odpowiedni do pory roku i pogody strój o maskujących kolorach, wygodne obuwie. Ptaki łatwo spłoszyć. By móc obserwować należy zachowywać się spokojnie. Ograniczyć gwałtowne ruchy ciała, a przede wszystkim należy się wyciszyć.
2. Notes i długopis. W nim notujemy napotkane gatunki i ich zachowanie. Opis powinien zawierać: datę i miejsce obserwacji (np. park, zalew, nazwa ulicy i jej numer), gatunek ptaka, jego wygląd, zachowanie, liczbę osobników. Warto dodać parę zdań dotyczących ubarwienia, proporcji ciała, a nawet jeśli jesteśmy kiepskimi rysownikami, wykonać rysunek, który pozwoli na porównanie z ilustracją w książce.

3. Przewodniki do oznaczania ptaków i lornetkę. OTOP poleca szeroko cenione podręczniki do rozpoznawania ptaków. Są to „Ptaki Europy i obszaru śródziemnomorskiego” Larsa Jonssona Wyd. Muza 1998 oraz „Ptaki Europy” pod redakcją Kazimierza Dobrowolskiego PWN 2000. Wybór lornetki. Każda lorneta posiada oznaczenie składające się z dwóch liczb rozdzielony x. pierwsza liczba oznacza przybliżenie (powiększenie), druga średnicę większej soczewki w milimetrach. Dla początkującego obserwatora najlepszymi lornetkami są te o parametrach 7x50 10x50 z centralnym pokrętle ustawienia ostrości.

Podczas obserwacji należy bezwzględnie przestrzegać bezpieczeństwa. Dlatego na każdą wędrowkę warto odbywać w dwie, trzy osoby. W towarzystwie łatwiej pokonywać trudności w terenie, wspólne obserwowanie daje możliwość porównywania wyników, przez co obserwacja staje się dokładniejsza.

W trakcie realizacji programu OTOP „Przyroda wokół nas – Ptaki” największym zainteresowaniem wśród uczniów cieszą się obserwacje terenowe. Uczniowie należących do szkolnego Koła Klubu Przyrodnika podczas wycieczek przyrodniczych mają okazję obserwować ptaki w ich środowisku naturalnym. Nasze obserwacje terenowe nie ograniczają się jedynie do miejskich osiedli (zamieszkałych m. in. przez wróble, sroki, kawki, gawrony, sikorki: bogatki i modraszki; kwiczoły, sierpówki i grzywacze). Podpatrujemy również ptaki leśne w Miejskim Parku (m. in. dzięcioły duże, czarne, zielone, kowaliki, sójki, jastrzębie), ptaki wodne nad Zalewem Karaś, nad Stawem Chełmskim oraz nad rzeką Lubszą (kaczki krzyżówki, czernice, łabędzie nieme, łyski, perkozy dwuczube, czaple siwe, żurawie, błotniaki stawowe) oraz ptaki pól podczas wycieczek pieszych po gminie Lubsko (myszołowy zwyczajne, kuropatwy skowronki i inne). Podczas licznych wycieczek mamy możliwość wsłuchiwania się w śpiew ptaków. Rozpoznawanie ptaków po głosie jest bardzo trudne, wymaga świetnego słuchu. Pomagają nam w tym nagrania głosów ptaków, z którymi uczniowie mogą się zapoznać podczas klasowych spotkań.

Uczniowie chętnie uczestniczą w imprezach organizowanych przez OTOP - od 3 lat w światowych obchodach Dni Ptaków oraz po raz pierwszy w Zimowym Liczeniu Ptaków w Parkach i Ogrodach.

Dużym zainteresowaniem wśród uczniów cieszy się monitoring. Stałą obserwacją objęte są bocianie gniazda (szczególnie efekt lęgu), gniazda jaskółek oknówek na osiedlu XX-lecia oraz jaskółek dymówek w wybranych wioskach gminy Lubsko. Monitoringowi podlegają również przyloty i odloty. Uczniowie chętnie obserwują i dzielą się informacjami dotyczącymi pojawienia się pierwszego żurawia, bociana białego czy też kukułki. Obecnie uczniowie-ptakoluby przy Szkole Podstawowej nr 2 uczestniczą w projekcie Spring Alive 2006 (Wiosenne Przyloty Ptaków), który obejmuje monitoringiem bociana białego, jaskółkę dymówkę, kukułkę i jerzyka.

W trakcie realizacji uczniowie chętnie biorą udział w ornitologicznych konkursach np. „Mój ulubiony gatunek” czy na najładniejszy karmik w ramach akcji dokarmiania ptaków. Konkursy obejmowały uczniów klas młodszych I-III oraz starszych IV-VI. Powstały piękne prace w postaci ptasich orgiami, rzeźb, albumów, plakatów jak również i gazetek ściennych. Wiele zadowolenia i zabawy sprawiła również praca z kartami zadań proponowanych w ramach projektu „Ptaki” oraz zagadki Pana Eustachego zamieszczone w kąci Młodego Ptasiarza na łamach kwartalnika OTOP-u Ptaki.

W bieżącym roku 2006 z okazji kwietniowego Dnia Ptaków odbyły się spotkania okraszone pokazem slajdów i foliogramów. W trakcie spotkań uczniowie mieli możliwość nauczyć się rozpoznawania pospolitych gatunków ptaków. W tym roku czeka nas jeszcze m. in. „Dzień Bociana” – impreza szkolna przeznaczona dla klas 5.

Podsumowując. Praca z pakietem edukacyjnym „Przyroda wokół nas – Ptaki” daje wiele zadowolenia zarówno uczniom jak i nauczycielowi. Pomaga nawiązać pozytywne relacje pomiędzy nimi. Daje również możliwość docenienia i zachwycenia się przyrodą polską. Dodatkowo pozwala angażować młodych ludzi w konkretne działania służące poznaniu i ochronie ptaków.

Opracowanie Ewa Żemojtel-Soszka